

SECTORUL NAȚIONAL DE ASIGURĂRI ÎN PERSPECTIVA ADERĂRII LA UNIUNEA EUROPEANĂ

Anatolie ȚUGULSCHI

Academia de Studii Economice a Moldovei

The market of insurance services is one of necessary elements of the market infrastructure, closely connected with the market of means of production, consumer goods, the market of the capital and securities, work and a labor. In the countries of the developed economy insurance business has the broadest goal, providing businessmen reliable protection of their interests from adverse consequences of a various sort of technologic failures, financial risks, factors, spontaneous and other disasters. In the conditions of domination of the state pattern of ownership and a command control system in our country the potential of institute of insurance could not be opened to the full, the sphere of its application has been rather limited. Insurance business in its original value was not and could not be, as there was no basis - private business and independence of managing subjects.

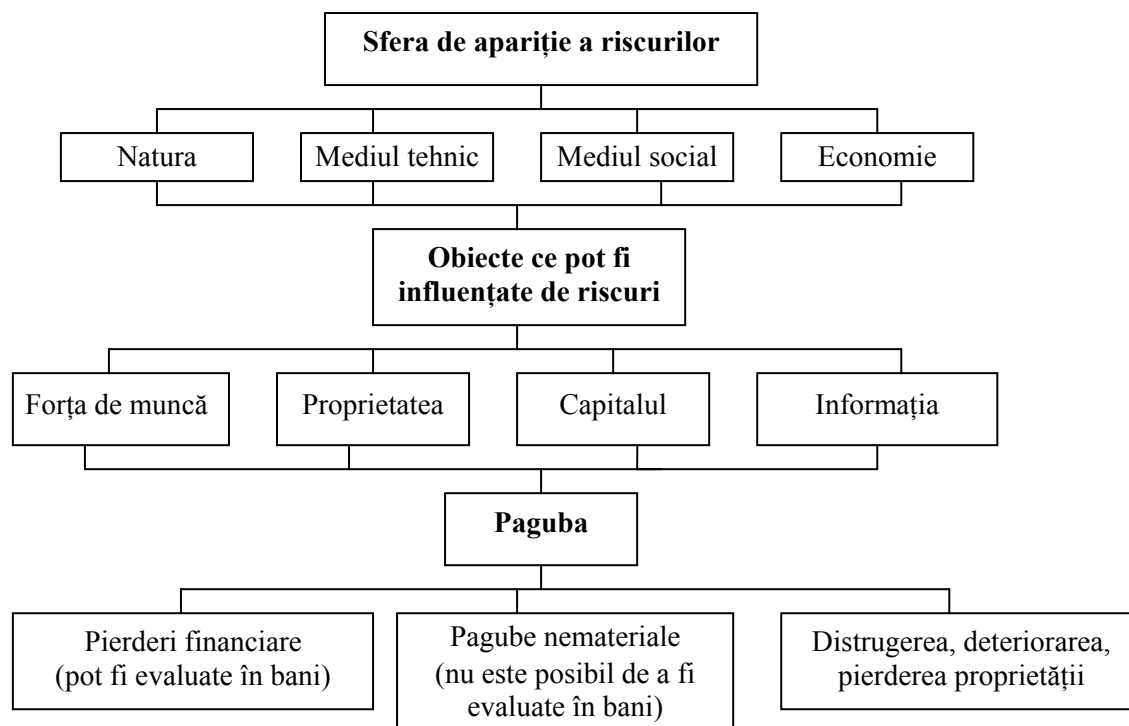
Într-un stat bazat pe norme legale, asigurările reprezintă elementul fundamental al politicilor statale, deoarece aplicarea acestora permite limitarea consecințelor unor evenimente nedorite, dar incerte, care amenință proprietatea, sănătatea și, chiar, viața persoanelor.

În pofida tuturor măsurilor întreprinse pentru propria securitate, persoana a fost și rămâne sub incidența unor pericole variate și complexe. Inițial, se proteja mai mult interesele personale, apoi, pe măsură ce de-a lungul evoluției persoanele acumulează un patrimoniu, sfera protecției s-a lărgit și mai mult. Prin urmare, pe parcursul secolelor, savanții au fost preocupați de elaborarea formelor și metodelor de combatere a fenomenelor și evenimentelor ce provoacă pagube societății și, în particular, cetățenilor. Indiferent cât de multă atenție se acordă evitării riscurilor ce produc pierderi considerabile, nu putem fi niciodată siguri că vom avea succese mari. Calamitățile naturale se înscriu printre cele mai grave pericole care pot afecta viața oamenilor și integritatea bunurilor ce le aparțin, producând mari pagube materiale, suferințe și pierderi de vieți omenești. Legile naturii au, în mare parte, un caracter obiectiv, ele acționează independent de voința oamenilor. Aceasta, însă, nu înseamnă că oamenii sunt neputincioși în fața naturii și că acțiunea fenomenelor distructive nu poate fi înlăturată. Dimpotrivă, cunoscând din ce în ce mai profund tainele naturii, legile obiective ale acesteia și acțiunea lor, oamenii reușesc să le utilizeze tot mai reușit, să le influențeze și să limiteze sfera lor de acțiune. De aici reiese că oamenii trebuie să cunoască acele riscuri generatoare de daune pentru a se proteja de efectele acestora și, chiar, pentru a acționa împotriva lor. Pe măsura dezvoltării societății, omul a conceput, treptat, diverse mijloace de protecție împotriva pericolelor de orice natură. Una dintre cele mai importante metode de protecție împotriva riscurilor generatoare de pagube (pierderi) este trecerea riscului asupra altei persoane, adică *asigurarea*.

Originile asigurărilor se pierd în negura timpurilor, neputând fi stabilite cu precizie decât cu o mare aproximație. În pofida eforturilor întreprinse de oamenii de știință pentru descoperirea primelor operațiuni de asigurare, acestea nu au putut fi identificate cu precizie. În zilele noastre, asigurarea este percepută ca o industrie complexă, o rețea regulată care oferă o mare varietate de produse și servicii ce vin în sprijinul indivizilor, familiilor și organizațiilor care se confruntă cu probleme de risc.

În vederea protecției persoanelor, odată cu dezvoltarea și perfecționarea factorilor de producție, în majoritatea statelor s-au creat sisteme de protecție naționale, constituite din asigurările sociale, asistența socială de stat, asigurările de sănătate și asigurările sociale private. Actualmente, totalitatea acestor fenomene și evenimente, numite riscuri, reprezintă o primejdie posibilă, un eveniment incert, posibil și viitor, care poate afecta forța de muncă, proprietatea, capitalul și informația. Relația dintre risc și pagubă (pierdere) poate fi prezentată prin următoarea figură (*a se vedea p.229*).

Actualmente, în statele membre ale Uniunii Europene, persoana beneficiază de drepturi inerente ființelor umane oriunde s-ar afla, indiferent de statutul sau regiunea unde s-a născut, locuiește, muncește sau trăiește, indiferent de naționalitate, rasă, sex, credințe religioase și filosofice, stare materială, fiindcă acestea au un caracter universal, ceea ce constituie un fundament al drepturilor lor egale și inalienabile, ca un corolar al libertății, dreptății, securității și păcii în lume. Aceasta se datorează cadrului legislativ adecvat și mecanismelor financiare bine determinate din aceste țări.

Fig.1. Clasificarea riscurilor și a pagubelor (pierdere).

Sursa: Elaborat de autor în baza [4, p.101]

Mecanismul financiar are o structură complexă, care cuprinde: sistemul financiar, pârghiile financiare utilizate pentru influențarea activității economice, metodele administrative de conducere folosite în domeniul finanțelor, cadrul instituțional, alcătuit din instituții și organe cu atribuții în domeniul finanțelor, cadrul juridic, format din legi, hotărâri și alte reglementări cu caracter normativ în domeniul finanțelor. Componenta principală a mecanismului financiar este sistemul financiar. Prin prisma relațiilor economice sistemul financiar este format din:

- sistemul financiar public;
- sistemul financiar privat.

Sistemul financiar public cuprinde:

- Bugetul de stat și bugetele locale;
- Bugetul asigurărilor sociale de stat;
- Bugetele instituțiilor publice autonome;
- Bugetele instituțiilor publice finanțate integral sau parțial din bugetul de stat, bugetul local sau bugetul asigurărilor sociale de stat;
- Bugetele instituțiilor publice finanțate integral din veniturile proprii;
- Bugetul Trezoreriei Statului;
- Bugetul creditelor externe nerambursabile;
- Creditul public.

Sistemul financiar privat cuprinde:

- Creditul bancar;
- Asigurări private;
- Finanțele întreprinderilor.

Aceste două sisteme financiare au anumite diferențe, printre care putem menționa:

- sistemul public este legat de existența statului, în timp ce sistemul privat de existența instituțiilor private;
- sistemul public se dezvoltă la nivel macroeconomic, iar sistemul privat se dezvoltă la nivel microeconomic;

- sistemul public se ocupă de satisfacerea interesului public, pe când sistemul privat – de maximizarea profitului;
- sistemul public poate interveni, prin intermediul pârgghiilor financiare, asupra masei monetare, iar sistemul privat nu are nici o atribuție;
- sistemul public se supune dreptului public, în timp ce sistemul privat – dreptului comercial.

Combinarea asigurărilor sociale din sistemul financiar public cu asigurările private din sistemul financiar privat ar putea contribui la perfecționarea nivelului de protecție a persoanelor. În condițiile actuale statul nu este în stare să suporte cheltuielile necesare pentru întreținerea întregului sistem, fapt ce a condiționat inițierea unor reforme privind protecția persoanelor. În sistemul privat, asigurătorii se confruntă cu probleme legate de posibilitățile financiare ale persoanelor și neîncrederea acestora față de sectorul privat. Mai mult, atunci când evoluția sistemului privat se află sub impactul manifestării unor fenomene cu caracter destabilizator – crize, șomaj – devine pregnant impactul proceselor de redistribuire financiară și de realocare a resurselor financiare din sistemul financiar public. Această combinație ar conduce la armonizarea sistemului de protecție a cetățenilor.

În opinia noastră, subsistemul sau sectorul național de asigurări constituie un concept amplu care încorporează atât asigurările private, asigurările sociale, cât și asistența socială. În această accepțiune, la baza sistemului național de asigurări stă formarea și gestiunea fondului de asigurare. În procesul de asigurare între participanți se stabilesc anumite relații economice. Astfel, la prima etapă, fluxurile bănești sub forma primelor de asigurare (contribuții sociale) pornesc de la persoanele fizice și juridice asigurate către companiile de asigurare și instituțiile de stat ce au atribuții de a oferi protecție. La etapa următoare, fluxurile bănești, sub formă de despăgubiri (indemnizații) sau sume asigurate, pornesc de la fondul de asigurare, constituit la dispoziția instituțiilor specializate, către asigurații care au fost afectați de fenomenele asigurate. Putem conchide că existența asigurărilor este indisolubil legată de necesitatea constituirii unui fond de resurse bănești destinat acoperirii unor pagube sau pierderi provocate de anumite fenomene, numite *riscuri asigurate*.

Fondul de asigurare are următoarele caracteristici:

- fondul de asigurare îmbracă în mod necesar forma bănească. Constituirea fondului de asigurare în natură este de neconceput, întrucât ar implica probleme de evaluare și reprezentare a bunurilor care constituie fondul de asigurare;
- asigurările sunt indisolubil legate de existența fondului de asigurare;
- se formează în mod descentralizat pe baza primelor de asigurare sau contribuțiilor;
- se utilizează în mod centralizat pentru plata despăgubirilor sau indemnizațiilor;
- prin intermediul fondului de asigurare are loc o redistribuire a valorii brute în economie;
- se constituie pe baza principiului mutualității;
- presupune existența unei comunități de risc.

După cum a fost menționat mai sus, asigurarea are la bază principiul mutualității, potrivit căruia fiecare asigurat contribuie cu primele de asigurare la constituirea fondului de asigurare, din care ulterior sunt achitate pagubele (pierderile) suportate de asigurați. Scopul asigurării îl constituie protecția financiară, respectiv repunerea asiguratului în situația patrimonială existentă înainte de producerea riscului, și nu obținerea unui profit sau îmbogățirea asiguratului. Totuși, acest fond se poate dovedi a nu fi suficient pentru a putea acoperi daunele produse. Din aceste considerente, statul utilizează și alte forme de protecție. Odată cu apariția și dezvoltarea relațiilor de producție, a apărut necesitatea organizării ocrotirii persoanelor ce erau implicate în procesul de producție. Din acest moment, noțiunea de asigurare se folosește în legătură nu doar cu activitatea societăților de asigurări și a organizațiilor de asigurări mutuale, ci și cu „asigurările sociale”.

În sfera asigurărilor sociale intră salariații (indiferent dacă sunt angajați în baza contractului de muncă pe o perioadă nedeterminată sau a unui contract de muncă pe termen limitat), pensionarii, precum și alte categorii sociale (mici întreprinzători, țărani cu gospodărie individuală, liberi profesioniști etc.).

Asigurările sociale, ca și asigurările private, exprimă relații economice, de distribuție și redistribuire a valorii adăugate brute. Însă, fondurile asigurărilor sociale au alte modalități de formare și distribuție decât fondurile de asigurare constituite la dispoziția societăților comerciale și a organizațiilor mutuale de asigurări. În cadrul asigurărilor private, participanții la constituirea fondurilor sunt, de regulă, și beneficiari ai indemnizațiilor de asigurare. La asigurările sociale, participanții la constituirea fondurilor – agenții economici,

instituțiile publice și statul – sunt beneficiari direcți ai resurselor distribuite, în timp ce nonparticipanții – salariații, pensionarii și membrii lor de familie, sau participanții – sunt, într-o oarecare măsură, beneficiarii nemijlociți ai fondurilor respective.

Primele forme de protecție socială a persoanelor au apărut la începutul secolului XIX și s-au referit la măsuri de asigurare socială; la acestea s-au adăugat cu timpul și elemente de asistență socială, ambele forme căpătând denumirea de „securitate socială”. Acest termen a fost utilizat pentru prima oară de instituțiile create în SUA, odată cu adoptarea Legii securității sociale din 1935, care cuprindea reglementări cu privire la prevenirea riscului pentru bătrânețe, moarte, handicap și șomaj.

Protecția socială reprezintă un ansamblu de acțiuni, decizii și măsuri întreprinse în societate pentru prevenirea, diminuarea sau înlăturarea consecințelor unor evenimente considerate ca riscuri sociale asupra condițiilor de viață ale populației. În stabilirea nivelului de trai conform standardelor organismelor internaționale (ONU, UNESCO, OEM) există anumiți parametri, și anume: condiții materiale de trai (ocuparea forței de muncă, venituri, condiții de muncă, locuință, îmbrăcăminte etc.) și condiții sociale (sănătate, educație, cultură etc.). Unul dintre obiectivele principale ale protecției sociale constă în reintegrarea în viața normală a persoanelor care au beneficiat de asistență prin: activarea resurselor proprii lor, identificarea modalităților optime de a face față problemelor, promovarea unor soluții de a reduce timpul marcat de situația de risc.

Asistența socială funcționează după un alt principiu decât asigurările – bazându-se doar pe fonduri provenite din bugetul statului sau din donații ale voluntarilor și ale instituțiilor internaționale. Asistența nu presupune nici o contribuție financiară anterioară a persoanei asistate. Ajutorarea persoanelor aflate în situații problematice are la bază principiul solidarității și presupune evaluarea trebuințelor asistatului.

Necesitatea unui studiu referitor la sistemul național de asigurări este impusă de situația în sectorul asigurărilor private și sociale din Republica Moldova. Condițiile actuale au impus implementarea și elaborarea unui sistem național de asigurare. Din aceste motive, ralierea la un sistem brevetat, ca cel implementat în Uniunea Europeană, precum și obiectivul declarat al Republicii Moldova de a se integra în viitor în Uniune, au impus o analiză mai detaliată în ceea ce privește sistemele naționale din Uniunea Europeană.

Autorul Marcela Țirdea susține: „Integrarea europeană este un proces care presupune unificarea diferitelor sisteme sociale prin integrarea de noi tehnologii, noi relații sociale și economice, politici naționale ale diferitelor state, instituții sociale, afaceri, mass-media, piețe ale muncii și societatea civilă” [8]. Sectoarele naționale de asigurări au un rol foarte important în cadrul Uniunii Europene, în viața europenilor, a familiilor lor, precum și din punctul de vedere al influenței pe care o exercită în propulsarea societății și a economiei. Acestea garantează venituri persoanelor aflate în dificultate, permițându-le, în același timp, să accepte și să se adapteze evoluțiilor economice și sociale. Astfel, se favorizează în același timp coeziunea socială și dinamismul economic.

Așadar, importanța lor în cadrul infrastructurii sociale și economice a Uniunii Europene nu trebuie subestimată. Cheltuielile cu protecția socială reprezintă circa 30% din PIB-ul comunității, din care partea covârșitoare (63%) este destinată pensiilor și serviciilor de sănătate. În baza caracteristicilor menționate mai sus pot fi identificate necesitățile esențiale ale sectorului național de asigurări. În primul rând, se impune necesitatea amplificării procesului de evoluție a legislației privind asigurările. Problema esențială de astăzi este determinată de necesitatea modificării aprecierilor privind importanța asigurărilor în procesul de dezvoltare a economiei naționale. Există destul de serioase argumente pentru a considera că, pe tot parcursul a celor 18 ani de tranziție economică și de promovare a reformelor vizând constituirea relațiilor de piață în Republica Moldova, niciodată asigurările nu au fost examinate ca prioritate. Atât timp cât va exista o asemenea percepție a asigurărilor de către cercurile guvernamentale ale Republicii Moldova, e puțin probabilă modificarea situației în sectorul național de asigurări, în general, și privind asigurările, în particular.

În această ordine de idei, se impune necesitatea formulării următoarelor **concluzii**:

- asumarea de către stat a rolului de garant în vederea dezvoltării sectorului național de asigurări, care ar asigura securitatea și credibilitatea persoanelor în acest sector;
- ținând cont de nivelul migrației, cu care se confruntă Republica Moldova la ora actuală, este evident că pentru îmbunătățirea nivelului de protecție a persoanelor e necesară o colaborare la nivel internațional cu alte sisteme naționale de asigurări privind evidența și participarea la asigurare;
- crearea și gestiunea rezervelor de asigurare pentru perioadele viitoare;

- implementarea unor sisteme informaționale moderne care ar permite acumularea și prelucrarea informației privind persoanele asigurate în cadrul țării, precum și peste hotare;
- chiar dacă abordarea legală a fost efectuată, abordarea mediatică, cea care ar trebui să aibă efect pe termen lung asupra populației, întârzie să-și facă apariția în forță, ceea ce la momentul actual se traduce printr-o veritabilă ignoranță din partea cetățenilor în ceea ce privește socialul;
- mediul politic instabil, luând în calcul atât tranziția de lungă durată, cât și conflictul transnistrian, nu oferă siguranță și certitudinea atragerii investitorilor străini și, implicit, a capitalului străin, ceea ce ar putea propulsa economia țării;
- implementarea și crearea unui sector național de asigurări în Republica Moldova, care să ofere siguranță și ocrotire cetățenilor ei, cu certitudine, există. Afirmația se bazează pe fapte concrete, cum ar fi: elaborarea și aprobarea legilor ce vizează socialul.

Dezvoltarea asigurărilor trebuie abordată în cadrul mai larg al evoluției activității de asigurare, care, la rândul ei, trebuie inclusă în evoluția economiei mondiale, a economiilor unui grup de țări sau a unui anumit stat. Pe de altă parte, evoluția în sine a sistemului de asigurări s-a datorat și unor factori ce se manifestă doar în cadrul său. Astfel, factorii care conduc la o creștere a activității economice vor influența pozitiv și dezvoltarea ansamblului de asigurări. Alte influențe vizează numai asigurările: creșterea veniturilor reale ale populației determină, în mod nemijlocit, dezvoltarea activității de asigurare în toate sectoarele etc. În schimb, gradul de protecție a populației prin sectorul național de asigurări va influența direct dezvoltarea asigurărilor sociale, precum și a asigurărilor private.

Bibliografie:

1. Legea Republicii Moldova „Cu privire la asigurări”, nr.407-XVI din 21.12.2006 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2006, nr.47-49 (2034-2036).
2. Codul civil al Republicii Moldova, nr.1107-XV din 06.06.2002 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.82-86.
3. Zamfir E., Zamfir C. Politici Sociale. România în context european. - București: Alternative, 1995.
4. Федорова Т. Страхование. - Москва, 2004.
5. Fotescu S. Direcții și modalități de dezvoltare a asigurărilor și reasigurărilor în medii concurențiale internaționalizate și globalizate // Tezele conferinței științifice „Symposia Professorum”, Economie (8-9 octombrie 2004). - Chișinău: ULIM, 2005, p.151-156.
6. Țugulschi A. Aspecte privind supravegherea financiară a asigurărilor // Drept, economie și informatică (Chișinău, ASEM), 2008, nr.1 (14).
7. Fotescu S., Țugulschi A. Cooperarea internațională în sfera asigurărilor și reasigurărilor între realități și necesități // Economica (Chișinău, ASEM), 2007, nr.4 (60), p.20-23.
8. Țirdea M. Caracteristica sistemului de protecție socială al Republicii Moldova în procesul integrării europene. - Chișinău: ASEM.
9. Fotescu S. Problemele racordării asigurărilor la standardele internaționale // Tezele simpozionului internațional „Probleme regionale în contextul procesului de globalizare”, 9-10 octombrie 2002. - Chișinău: ASEM, 2002.
10. Galiceanu I., Galiceanu M. Asigurări interne și internaționale. - Craiova: Spirit Românesc, 1999.
11. www.cnpf.md/

Prezentat la 29.03.2010